

Marca pragmatic-discursivă *deci* în româna vorbită

Luminița HOARȚĂ CĂRĂUȘU
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași
lumicarusu@yahoo.com

Abstract: Our study aims to demonstrate that the pragmatic-discursive marker *deci* can be characterized by the "polyfunctionality of expression" (GALR II 2005: 833). Drawing on examples excerpted from corpora of non-dialectal spoken Romanian, *Luminița Hoarță Cărăușu (ed.), Limba română vorbită. Corpus și studii lingvistice*, Alexandru Ioan Cuza University Press, Iași, 2023, and *Luminița Hoarță Cărăușu (ed.), Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Alexandru Ioan Cuza University Press, Iași, 2013, we identify the following pragmatic-discursive functions and subfunctions of this marker: 1. **pragmatic-discursive marker of discourse structuring**, with the subfunctions: 1.1. marker of conversation initiation, 1.2. marker of maintaining dialogue, 1.3. marker of relating the current message to the preceding discourse; 2. **turn-taking marker**, with the subfunctions: 2.1. marker for requesting the speaker role and 2.2. marker for defending the speaker role.

Keywords: *pragmatic-discursive marker, "polyfunctionality of expression", corpora of non-dialectal spoken Romanian.*

Introducere

Motivația alegerii temei constă în numărul insuficient de studii care analizează, **exclusiv**, marca pragmatic-discursivă *deci* în româna vorbită. Studiul de față va fi realizat pe baza corpusului de limbă română vorbită actuală nedialectală Luminița Hoarță Cărăușu (coordonator), *Limba română vorbită. Corpus și studii lingvistice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2023, dar și pe cea a corpusului Luminița Hoarță Cărăușu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013.

Referitor la **metodele** care vor fi utilizate în articolul nostru, afirmăm că **metoda** pe care o vom folosi este cea a *analizei pe baza unui corpus*.

În *Dicționar general de științe ale limbii* (DȘL 1997: s.v. *marcă*), se afirmă că „utilizarea termenului *marcă* s-a lărgit și dincolo de sfera gramaticalului, ajungând să desemneze orice indice din planul expresiei asociat cu o anumită semnificație/funcție lingvistică. Se vorbește despre mărci ale deixis-ului, mărci ale determinării, mărci de modalizare, mărci stilistice, mărci pragmatice etc.”

O modalitate de definire a mărcilor pragmatic-discursive este cea care vizează „acele elemente care, detașându-se, în parte, de semnificatul lor

originar, însumează valori care servesc la structurarea discursului, la realizarea conexiunii elementelor frazale, interfrazale, extrafrazale și la colorarea discursului cu o dimensiune interpersonală, accentuând asupra structurii interactive a conversației” (t.n.) (Bazzanella 1995: 225).

Propunem, la rândul nostru, o definiție a termenului și conceptului de *marcă pragmatic-discursivă*, considerând că mărcile pragmatic-discursive conțin informație pragmatică care se constituie în funcțiile pragmatice pe care le au respectivele mărci în discurs și reprezintă semnale ale intențiilor comunicative ale locutorului și ale interlocutorului.

Peter Koch și Wulf Österreicher (Koch, Österreicher 2011: 42-64) împart mărcile discursive numite „Gesprächswörter”¹ în șapte categorii: 1. mărci de structurare discursivă („Gliederungssignale”); 2. mărcile rândului la cuvânt („Turn-taking Signale”); 3. mărci de contact („Kontaktsignale”), care includ semnalele locutive și cele de receptare („Sprecher und Hörsignale”); 4. mărci ale ezitării „Überbrückungsphänomene”; 5. mărci ale corectării („Korrektursignale”); 6. interjecțiile („Interjektionen”) și 7. mărci ale emfaticării („Abtönungsphänomene”).

Autorii GALR clasifică mărcile pragmatic-discursive fie din perspectiva funcțiilor lor discursive (mărci de contact, mărci de structurare a interacțiunii verbale, mărci ale ezitării și corectării, mărci ale modalizării / nuanțării), fie în funcție de „structura secvențială globală a conversației” (mărci de inițiere a conversației, mărci de dezvoltare a intervențiilor conversaționale, mărci de închidere a conversației). (GALR II 2005: 833).

În studiul mărcii pragmatic-discursive *deci*, vom pune în evidență aspectul legat de „polifuncționalismul expresiei” (GALR II 2005: 833) acestei mărci, conjuncția *deci* putând fi, în discurs, fie 1. **marcă pragmatic-discursivă de structurare discursivă**, și anume, 1.1. *marcă a inițierii conversației*, 1.2. *marcă de menținere a dialogului*, 1.3. *marcă a încheierii unui dialog*, 1.4. *marcă de relaționare a mesajului în curs cu discursul anterior*, fie 2. **marcă a rândului la cuvânt**, și anume, 2.1. *marcă de solicitare a rolului de locutor*, pe de o parte, și 2.2. *marcă de apărare a rolului de locutor*, pe de altă parte.

1. Conjuncția *deci* – marcă pragmatic-discursivă de structurare discursivă²

În raport cu un anumit criteriu, și anume, „în acord cu structura secvențială globală a conversației”, mărcile pragmatic-discursive se clasifică în *mărci de inițiere a conversației*, *mărci de dezvoltare a intervențiilor conversaționale* și *mărci de încheiere a conversației* (GALR II 2005: 833), subtipuri de *mărci de structurare a interacțiunii verbale (globale sau la nivelul intervențiilor)*.

¹„Derartige „Wörter”, die direct auf Instanzen und Faktoren der Kommunikation verweisen, nennen wir Gesprächswörter” (Koch, Österreicher 2011: 42).

² Referitor la noțiunea de marcă pragmatic-discursivă de *structurare discursivă* și la clasificarea mărcilor pragmatic-discursive de *structurare discursivă*, (vezi Hoarță Cărăușu 2022a: 56-67).

1.1. Conjunția *deci* – marcă de deschidere a intervenției conversaționale (Koch, Österreicher 2011: 48) sau marcă a inițierii conversației (GALR 2005: 837)

Autorii GALR (GALR II 2005: 837) numesc mărcile de deschidere a dialogului *mărci de inițiere a conversației* și consideră că „forma de debut conversațional depinde de tipul de enunț – asertiv, interogativ, imperativ – prin care este exprimat actul lingvistic de solicitare” și că „esențială pentru menținerea și dezvoltarea dialogului este introducerea unei teme de discurs și corelarea ulterioară a acesteia cu alte teme” (GALR II 2005: 837).

Mărcile de inițiere a conversației sunt numite de către K. Lichem „Eröffnungssignale” (semnale de deschidere a mesajului) (Lichem 1981: 69).

- (1)E: și dumneavoastră + cum discutați + cu ei?
J: ă:spun și eu la fel. + mai ocărăsc + zic + mai terminați + că m-aude ăsta + să nu ne audă↑
E:ha ha <râde>
J:ha ha <râde>
E: *deci* trebuie + înțeles + din chestia asta? + vă întreb ca un om lipsit de↑
J: c-am jucat + foarte convingător↑ + și că am convins + etnia + să creadă + că sînt de-al lor↑ [...] eu
sînt șprițar↑ + cu șprițuri↑ + de la murfatlar↑ (CLRV 2023: 116, 68-74).

În exemplul (1), în cadrul dialogului dintre moderatoarea emisiunii *Profesioniștii*, Eugenia Vodă, și actorul Jean Constantin, cel din urmă își deschide propria intervenție conversațională cu ajutorul mărcii pragmatic-discursive de deschidere a intervenției conversaționale *deci*.

1.2. Conjunția *deci* – marcă de menținere a dialogului

Așa-numitele de către Aurelia Merlan „mărci de menținere a dialogului” (Merlan 2002: 93) au ca funcție pragmatic-discursivă menținerea dialogului, adică „introducerea unei teme de discurs și/sau corelarea ulterioară a acesteia cu o altă temă/cu alte teme” (Merlan 2002: 93). Astfel, Aurelia Merlan consideră că pentru intenția de introducere a unei teme conversaționale sunt utilizate mărci de structurare discursivă de tipul *bun, bine, așa, deci, așadar, să trecem la chestiune, să trecem la ce ne interesează, vă supun atenției*, „care marchează și tranziția de la faza inițială a dialogului la faza centrală” (Merlan 2002: 93).

Autorii GALR (GALR II 2005: 837) numesc mărcile de menținere a dialogului „mărci de dezvoltare a intervențiilor conversaționale”, fiind de părere că „intenția de introducere sau de schimbare a unei teme este semnalată de mijloace verbale de tipul *așa, așadar, bun, bine, cât despre, cu privire la, deci, în ceea ce privește, privitor la, referitor la* etc.” (GALR II 2005: 837).

K. Lichem numește acest tip de mărci de structurare discursivă „semnale de schimbare a temei conversaționale” (t.n), iar acest tip de mărci pragmatico-discursive încadrează mărci de tipul *ascultă, însă, de fapt*, semnale compuse și *adică, și apoi, și ascultă, dar privește, dar deci* etc. (Lichem 1981: 70).

Sorin Stati consideră că acest tip de mărci de structurare discursivă „exprimă dorința vorbitorului de a schimba cursul dialogal”, elemente definite ca reprezentând „un set de semnale în discursul conversațional”, care „îi

pregătesc pe ascultători pentru următorul schimb, într-o conversație logică” (t.n.) (Stati 1986: 315).

Autorii GALR consideră că așa-numiții „conectori propriu-ziși” marchează mișcări argumentative ale discursului” (GALR II 2005: 837) și că mărcile de structurare discursivă de menținere a dialogului pot fi „numeroase conjuncții sau adverbe de tipul: *așa, bun, bine, deci, sigur* etc.”, care „dobândesc contextual un sens deviat, preluând funcția de a marca diferite roluri argumentative” (GALR II 2005: 838). *Rolul argumentativ* al unui enunț a fost interpretat ca fiind „o dimensiune facultativă adăugată la funcția pragmatică, relevându-se, de obicei, la nivel transfrastic” (t.n.) (Stati 1990: 67). Rolul argumentativ este o proprietate relațională, în măsura în care el se stabilește în raport cu un alt conținut frastic. Lingvistul în discuție admite că un enunț poate avea secțiuni, fiecare secțiune având rolul său argumentativ. Astfel, schimbul conversațional „Petre va veni mâine./ Nu. Nu va fi aici decât săptămâna viitoare. Mâine va fi la Londra” (t.n.) (Stati 1990: 67), este o secvență de trei roluri, și anume *contestare + rectificare + obiecție*. Inventarul rolurilor sau funcțiilor argumentative variază, în mod sensibil, de la un autor la altul. În opinia lui Sorin Stati (Stati 1990: 65), rolurile argumentative sunt următoarele: 1. asentiment, confirmare, adeziune; 2. justificare, probă; 3. concesie; 4. rectificare; 5. obiecție; 6. contestație, dezacord; 7. critică, acuzație, reproș; 8. teză, concluzie.

Gigi Căciuleanu utilizează, în exemplul (2), marca de structurare discursivă *deci*, marcând rolul argumentativ de concluzie. Referitor la conjuncția *deci*, Sorin Stati propune să fie încadrată între așa-numitele de către el „expresii conclusive” (t.n.) (Stati 1986: 314):

(2) CȘ: gigi ce ne spune cartea asta? ++ adică ↑ ă ↑ +++ într-o formulă ↑ +++ a străzii ↑ + o să spun ↓ + cu ce vrăjește pe ceti ↑ + pe cetitoriu cartea asta?

GC: eu ↑ ++ în primul rând este o carte pentru toată lumea. nu-i pentru dansatori. ++ numai. + este o carte pentru un public foarte larg ↑ +++ și pentru oameni care vor să descifreze MIȘCAREA. nu-i o carte de dans. +++ e-o carte despre mișcare. + ce-am crezut eu ↑ + că este important ↑ + în ↑ + mișcarea pe care-o fac ↑ ++ cum o fac ↑ + și de ce o fac. adică de ce-o fac nu poți să spui întotdeauna. ++ pentru că n-ai ↑ + nu ↑ n-ai cuvinte să spui. +++ și nici cum o faci. n-ai cuvinte. *deci* ↑ ++ pe undeva am inventat niște formule așa ↓ + care să concentreze ↓ ++ ă ↑ ++ ceea ce se-ntâmplă în corpu' ↑ ++ într-un corp care dansează. (CLRVAN 2013: 251).

1.3. Conjuncția *deci* – marcă a încheierii unui dialog (GALR 2005: 833)

Autorii GALR propun pentru denumirea mărcilor de structurare discursivă cu rol de încheiere a dialogului sintagma „mărci de încheiere a conversației”, afirmând că încheierea procesului dialogal poate fi marcată prin: clișee conversaționale utilizate mai cu seamă în conversația formală sau semiformală (formule de politețe – *nu vă supărați, vă rog, permiteți-mi, fiți amabil, mulțumesc pentru participare*; clișee de încheiere – *mai vorbim, vorbim mai târziu etc.*); conjuncții și locuțiuni conjuncționale conclusive (***deci***, *așadar, prin urmare, carevasăzică*); adverbe care semnaleză o mișcare de acceptare (*bine, bun, gata*) (GALR II 2005: 839).

K. Lichem numește mărcile de structurare discursivă cu rol de încheiere a dialogului „Schlusssignale” („semnale de încheiere”) și este de părere că „printr-un semnal de încheiere, vorbitorul își anunță sau marchează sfârșitul discursului său conversațional” (t.n.) (Lichem 1981: 71).

(3) A: la ea să fie ceva în genul <î> „ce-o fi vrând ăsta de la mini?” știi. și el se uită (*râde*) „stai↑ că-ți explic imediat.”
B: (*râde*) da.
A: da. și-n deal el nu vroia să urce=
B: =adevăru_i cî fotografiile astea în care surprinzi expresia ↑ î::
A: *deci* de asta mai și=
B: celor fotografiati ↑ is CELE mai interesante.
[...] (CLRVAN 2013: 221).

În exemplul (3), într-o discuție între două doctorande, aflate într-o pauză, la bibliotecă, una dintre ele utilizează marca pragmatic-discursivă *deci*, cu scopul de a încheia interacțiunea verbală desfășurată între cei doi actanți ai comunicării, locutorul și interlocutorul său.

1.4. Conjunția *deci* – marcă de relaționare a mesajului în curs cu discursul anterior

Autorii GALR sunt de părere că mărcile de structurare discursivă sunt „identificate, în parte, cu conectorii pragmatici (cuvinte sau grupuri de cuvinte din clasa adverbului sau a conjuncției a căror funcție este să asigure legătura formală și semantică dintre segmentele unui discurs)” (GALR II 2005: 836), iar, „la nivel tranfrastic, cel mai bine reprezentati sunt conectorii conjuncționali” (GALR II 2005: 730). Un exemplu de astfel de conectori conjuncționali este reprezentat de „așa-numitul și *narativ*, folosit frecvent pentru indicarea succesiunii faptelor, argumentelor, descrierilor care reprezintă obiectul unui text, substanța sa, ceea ce se comunică” (GALR II 2005: 730).

(4) LC: era un decor↑ ++ care povestea despre momentul istoric↑ +++ foarte mult↑ cu ++ plafonul aproape cu o burtă ++ așa [cum
MC: dușumeaua umflată]=
LC: =umflată↑ și ++ pereții↑ ++ destul de sco + cojiți ++ cred ++ că decorul↑ +++ spunea „suntem în mahala”<râde>
MC: <râde>
LC: *deci* o discrepanță↓ prea mare↑ ++ enormă↑ ++ da. spectacolul lui pintilie↑ a fost genial↑ ++ cred (...) (CLRV 2023: 108, 176-183).

În exemplul (4), în cadrul dezbaterii televizate *Nocturne* (moderator Marina Constantinescu, critic de teatru și film), are loc o interacțiune verbală între moderatoarea emisiunii și invitatul acesteia, Liviu Ciulei, regizor. Liviu Ciulei utilizează conjuncția *deci* cu funcția pragmatică de relaționare a mesajului în curs („LC: o discrepanță↓ prea mare↑ ++ enormă↑ ++ da. spectacolul lui pintilie↑ a fost genial↑ ++ cred”) cu discursul anterior (LC: =umflată↑ și ++ pereții↑ ++ destul de sco + cojiți ++ cred ++ că decorul↑ +++ spunea „suntem în mahala”<râde>).

(5) E: așa.

Ț: ai terminat + această perioadă a vieții tale + *deci* ceea ce începe + este adevărata viață + pentru că până atunci + dacă nu ai avut + în fața ta + fiecare zi + ziua de mâine + să vezi cât de bun poți să fii↑. + nu contează + cât de bun ești + poți să fii mâine mai bun + la asta + se reduce tot dictonul. (CLRV 2023: 120, 98-101).

În exemplul (5), în emisiunea *Profesioniștii*, în cadrul dialogului dintre Eugenia Vodă, moderatoarea emisiunii, și fostul jucător de tenis, antrenor, om de afaceri, Ion Țiriac, acesta din urmă își relaționează discursul anterior „Ț: ai terminat + această perioadă a vieții tale” cu discursul în curs „*deci* ceea ce începe + este adevărata viață + pentru că”, marca *deci* făcând, astfel, legătura semantică dintre segmentele unui discurs.

(6) GL: dumneavoastră + anecdota + pe care + m-ați + m-ați + împins + s-o redau + mi-aduc aminte + de o altă scenă↑. + aveam doisprezece + ani + lucrurile + se petreceau + *deci* + prin cincizeci și trei↑. + (CLRV 2023: 72, 43-44).

În exemplul (6), invitatul emisiunii *Serata muzicală TV*, filosoful Gabriel Liiceanu, utilizează, în cadrul interacțiunii verbale cu moderatoarea emisiunii, Iosif Sava, muzicolog, marca pragmatic-discursivă *deci*, cu scopul de a relaționa discursul în curs cu discursul anterior.

(7) A: ceva la palas.

B: că vine frații (fratelli)?

A: <R da da da>. așa am auzit.

B: da ↑ am auzit și eu asta ↓ da` nu mai știu de unde.

A: îhm.

B: [c_ aduce frații

A: *deci* ai auzit și tu ?]

B: da. da. da` oare de la tine ↑ sau în altă parte.

A: nu. de la mine nu. că eu [abia

B: nu?]

A: am auzit astăzi un zvon. (*râde*) (CLRVAN 2013: 213).

În exemplul (7), în cadrul unei discuții telefonice între două prietene, unul dintre protagoniștii comunicării utilizează marca pragmatic-discursivă *deci*, pentru a relaționa ceea ce a afirmat anterior, în cadrul interacțiunii verbale spontane, și anume, „ceva la palas”, „<R da da da>. așa am auzit.” cu discursul în curs: „*deci* ai auzit și tu ?]”.

2. Conjunția *deci* – marcă pragmatic discursivă a rândului la cuvânt (Merlan, 2002: 100)

Mărcile rândului la cuvânt³ sunt clasificate, în funcție de atitudinea locutorului și a interlocutorului, după Aurelia Merlan, în *mărci de*

³ Referitor la noțiunea de marcă pragmatic-discursivă a *rândului la cuvânt* sau a *schimbării rolului conversațional* și la taxonomia mărcilor pragmatic-discursive ale rândului la cuvânt, vezi Hoarță Cărașu 2022b: 209-225.

*solicitare a rolului de locutor*⁴, *mărci de alocare/transfer al rolului de locutor*⁵ și *mărci de apărare a rolului de locutor*⁶ (Merlan, 2002: 100).

2.1. Conjunția *deci* – marcă de solicitare a rolului de locutor (Merlan, 2002: 100)

Există mai multe moduri în care interlocutorul poate să-i arate locutorului că vrea să vorbească. Carla Bazzanella (Bazzanella 1995: 232) numește acest tip de semnale „mărci care servesc la preluarea replicii”, considerând că acestea „ajută la stabilirea contactului lingvistic și la preluarea cuvântului” (t.n.) (Bazzanella 1995: 232). De asemenea, mărcile *verbale* de preluare a cuvântului de către interlocutor sunt numite, în literatura de specialitate, „semnale care servesc la preluarea replicii” (t.n.) (Bazzanella 1995: 232), care ajută la stabilirea contactului lingvistic între protagoniștii actului lingvistic și la preluarea cuvântului de către interlocutor. Pot fi utilizate, în acest sens, mărci de tipul : *deci*, *în concluzie*, *iată*, *dar și*, *și*, *dar* etc. (Bazzanella 1995: 232):

(8) VZ: trebuie să merg↑ + să văd mormântul părinților mei↑ + și am hotărât așa↑ + că și eu când voi fi + a cenușă↑ + și să fiu + îngropată tot acolo↑ + am dat ordin băiatului meu + să execute acest +

AG: da. + da. + sînt testimon + cum să spun +

VZ: *deci* + peste vreo cincisprezece ani↑ + am zis că vreau să ajung + la o sută + o să viu + în românia↑ + din nou + mulțumesc din suflet↑ (CLRV 2023: 84, 199-203).

(9) CȘ: unii ++ ar zice ++ că te dai mare ++ „uite-l ++ pe perjovschi ++ cum se dă mare ++ în fața [austrieilor] =

DP: =păi sunt bun↑ ++ la anumite chestii ++ ce să fac↑]

CȘ: *deci* ++ unii ++ ar zice ++ „perjovschi ++ cum se dă mare” ++ alții ++ te-ar invidia ++ și ar spune ++ „uite unul ++ care a ajuns ++ să se simtă bine ++ în propria piele↑ (CLRV 2023: 88, 87-91).

(10) MM: și poate + nu întâmplător↑ + pentru că se pare + că următoarea noastră opinie↑ + cu „însemnările unui nebun” + va fi chiar + la sanct petersburg↑

MC: *deci* + la sanct petersburg ++ la sanct petersburg↑

MM: la sanct petersburg↑ (CLRV 2023: 104-105, 125-128).

În exemplele (8), (9) și (10) conjunția *deci* este utilizată ca marcă de solicitare a rolului de locutor.

⁴ În opinia lui Koch și Österreicher, interlocutorul poate să-i solicite locutorului în curs rolul de locutor, solicitând schimbarea rolului conversațional, utilizând *mărci de solicitare a rolului de locutor* (Merlan, 2002: 100), mărci numite și *Eröffnungssignale* (*mărci de deschidere a intervenției conversaționale*) (Koch, Österreicher 2011: 48): „Nur insofern sie den Sprecherwechsel (turn-taking) betreffen, sollten sie als *Eröffnungssignale* bezeichnet werden” (Koch, Österreicher 2011: 48).

⁵ Koch și Österreicher sunt de părere că acest tip de mărci marchează sfârșitul intervenției locutorului în curs și transferul rolului de locutor interlocutorului: „Eine zweite Klasse von Signalen markiert das (potentielle) turn-Ende und damit die Angabe des „Rederechts” an den Partner” (Koch, Österreicher 2011: 48).

⁶ Lingviștii germani Koch și Österreicher numesc acest tip de mărci „turn-maintaining-Signale” (Koch, Österreicher 2011: 48): „sie müssten also in diesem Fall strenggenommen als turn-maintaining-Signale bezeichnet werden” (Koch, Österreicher 2011: 48).

(11) GC: am fost formator de dansatori. ++ am vrut să-i formez să danseze cum ↑ + gândesc eu. ++ și-atuncea ↑ + sau cum gândesc eu gândind ei ca mine. ++

MC: da.

GC: *deci* ↑ + pe undeva ↑ + nu numai un lucru de ↑ de ↑ de ↑ + de ↑ + de ↑ + corp. + și-atunci nu mi se părea foarte important. + am zis dom' le ↑ ++ tu corpul lucrează-ți-l cum vrei și dup-aia gândești ca mine. +++ dup-aia mi-am elaborat un fel de tehnică ↑ + de ↑ + de ↑ + de ↑ + chiar de ↑ + de training ↑ ++ de ↑ + de ↑ + lucru [cotidian. (CLRVAN 2013: 245).

În exemplul (11), în cadrul dezbaterii televizate *Nocturne* (moderator Marina Constantinescu), Gigi Căciuleanu, dansator și coregraf renumit, îi solicită moderatoarei emisiunii, Marina Constantinescu, rolul de locutor prin utilizarea conjuncției *deci*.

(12) B: am lucrat ↓ dumnezeu să-l odihnească . și: ↑ am avut ⊥ de altfel cred că + școala mea adevărată ↑ + ca să mă întorc ↓ a fost ă această școală tache ianche și cadâr ↓ ă am învățat în primele optzeci de spectacole ↑ + că ă se poate inventa la fiecare spectacol ↓ și am stat la fiecare spectacol să-i urmăresc când nu eram în scenă cu cei trei mari actori radu beligan marin moraru și gheorghe dinică ↓ ă am stat ă ↑ stăteam în culise și îi urmăream sau îi ascultam din cabină ↓ ă pentru că + <F TONURILE> pe care ↑ cu care eu eram obișnuită de la repetiții ↓ se SCHIMBAU ↑ și se schimbau în nuanțe <F FOARTE UȘOARE> ↓ dar ↑ ă cum să spun ↑ spectatorii simțeau și <F râdeau> în <F seri> în în locuri diferite ↑ sau aplaudau în locuri diferite ↑

A: *deci* era diferit de fiecare dată.

B: da: . de altfel îmi aduc aminte de ce am spus optzeci de spectacole ↓ la spectacolul cu numărul optzeci ↑ cred că eram în ă stagiunea a <F treia> ↓ ă domnul radu beligan ↑ ă aduce în scenă ↑ un singur gest ↓ după care e la la gestul acesta s-a aplaudat foarte mult . ă ă era la replica ↑ „și pe el îl botezăm” ↑ ⊥ + ana își schimbă credința ↑ ca să se ⊥ ă să fie creștină ↑ că ea era evreică ↑ și ⊥ „da cu el ce facem” ? (*face un gest cu degetele, imitând o foarfecă*) (CLRVAN 2013: 255).

(13) A: și <F DUPĂ> ce ai născut ai revenit imediat ↓ nu ?

B: la trei săptămâni ↓ după ↑ am avut ă ↑ primul spectacol a fost cu sânziana și pepelea după ce am născut.

A: *deci* practic nu ai încetat ↑ ă:

B: da . da .

A: ai timp să te ocupi de copil ↑ ă te ajută cineva? (CLRVAN 2013: 256).

Exemplele (12) și (13) sunt excerptate din dezbaterile televizate *La vie en rose*, moderată de către Monica Stan Caval, actanții comunicării, respectiv, moderatoarea emisiunii și Monica Davidescu, actriță, solicită, pe rând, rolul de locutor folosind „mărci de solicitare a rolului de locutor” (Merlan 2002: 100) de tipul conjuncției *deci*, cu rol de marcă pragmatic-discursivă de solicitare a rolului de locutor.

(14) D: da . atunci a fost debutul meu . =

E: = debutul dumneavoastră . =

D: = cu o poezie . nu debut editorial .

E: *deci* <F cale> de ↑ câteva <F decenii bune> ↑

D: da .

E: bune ↑ și mai puțin bune ↑ <R vorba vine ↓ bune ↑>

D: da. (CLRVAN 2013: 262).

(15) D: = da . dar această poezie a fost ↑ ă: folosită ↑ ca un ↑ instrument de propagandă . <R știți dumneavoastră că există o anumită teorie care spune că poezia trebuie să fie expresia ↓ sincerității? ori ↑ NOI ↑ CĂȚIVA ↑ sântem ↑ de altă părere . blaga spunea că ↑ sinceritatea nu are ce să caute în poezie . dacă <F sinceritatea> ↑ ar avea vreun ↑ ROL ↑ POZITIV ↑ în poezie ↑ spunea blaga într-un aforism pe care_1 citez aproximativ ↓ atunci ↑ zicea el ↑ boncălulul cerbilor în perioada de rut ↑ ar fi cea mai sublimă poezie a lumii .

E: (*râde*)

D: *deci* ↑ sinceritatea ↑ ARE ↑ un anumit ROST în poezie ↓ dar ă ↑ ++ odată cu poezia modernă ↑ ă sinceritatea și_a mai PIERDUT ↑ ca să zic așa ↓ din ponderea pe care o joacă ↓ atât în procesul de SCRIERE a poeziei ↑ cât și în procesul de RECEPTARE a poeziei = (CLRVAN 2013: 263).

(16) E: nu credeți că UN POET ↑ nu poate mima chiar TOTUL ? un poet care n_a iubit niciodată ↑ nu credeți că nu poate imagina iubirea ?

D: nu . nu cred lucrul acesta .

E: *deci* [credeți că poate ↑

D: cred că poate foarte bine] ↓ foarte bine să și_o [imagineze ↑+ <Î și chiar și să exprime>. (CLRVAN 2013: 264).

Aceeași „marcă care servește la preluarea replicii” (Bazzanella 1995: 232), și anume, conjuncția *deci*, este utilizată de către moderatoarea emisiunii, Eugenia Vodă, și de către invitatul ei, scriitorul Ștefan Augustin Doinaș, în cadrul dezbaterii televizate *Profesioniștii*, în exemplele (14), (15) și (16).

(17) CB: a ↑ ++ *deci* acumă mă jigniți ↓ ++ cumva amantul dumneavoastră ?

GF: ă: ↑ ++ amantul meu ? ++ da' amanta [dumneavoastră ?

CB: *deci* eu] vă rog frumos ↑ ++ eu am fost foarte drăguț ↑ ++ și nu am venit cu chestiuni [personale.

GF: mi se pare] INCREDIBIL. ++ [INCREDIBIL. (CLRVAN 2013: 266).

(18) CB: INCREDIBIL.]

GF: nu.

CB: *deci* INCREDIBIL. +++ v-ați permis să mă jigniți de trei ori la [persoană ↑ ++

GF: și dumneavoastră-mi spuneți de amant ↑ + adică domnul Tăriceanu e [amantul meu ↑

CB: pentru că mi-am permis să-mi spun un punct de vedere în emisiune. ++ de unde știți că vorbeam de dânsu' ?

GF: păi ↑ + domnu' Tăriceanu v-a spus că sînteți BĂIATUL CU MUCI ÎN [FREZĂ.

CB: *deci* ↑ +] eu vă spun următorul lucru. +++ extrem de drăguț. +++ eu am vrut să vorbesc despre ce-a făcut peneleul ↑ (CLRVAN 2013: 267).

(19) GF: a: ↑ +++ ați tăcut din [gură.

CB: nu m-ați lăsat] dumneavoastră.

GF: *deci* noi ne-am imaginat doar. +++ domnu' Dragnea ↑ +++ sunteți neutru. +++ a vorbit domnu' boureanu [sau nu ?

CB: încercați] să dați cuvântul altcuiva ?

GF: nu. +++ a ↑ a ↑ a ↑ vorbit ?

CB: doamnă scumpă ↑ ++ e strigător la [cer ↑

GF: *deci*] este strigător la cer ↑ că-i a doua oară când faceți așa ceva ↑ ++ la realitatea ↑ ++ v-ați făcut de răs [la realitatea ↑

CB: după ce] m-ați jignit de trei ori ↑ ++ distinsă doamnă. (CLRVAN 2013: 267).

(20) LO: eu v-ascult î: ↑ +++ dumneavoastră sînteți moderatoarea acestei emisiuni ↑ ++ [ca atare ↑

GF: întrebarea] era foarte simplă. +++ dacă este de acord cu ceea ce au propus doamnele din pedele ↑ ++ și anume ↑ + ca + demnitarilor pedele + și parlamentarilor + și cei care au funcții importante în pedele + să renunțe la afaceri. +++ era o întrebare [simplă.

CB: *deci* este] vorba ↑

GF: mi-au trebuit zece minute [s-o adresez. (CLRVAN 2013: 268).

(21) LO: da ↑ + în sectorul ↑ ++ după cum v-ați comportat ↑ + domnule boureanu ↑ ++

CB: după ce m-am comportat ce ?

LO: mie mi-a venit de rușine să plec. ++ da' n-am făcut lucrul ăsta ↑ ++ din respect pentru doamna Firea ↑ ++ și din respect pentru telespectatorii [acestei emisiuni.

CB: *deci* mie-mi este rușine] de ce-a ajuns mass-media în România.

LO: asta este ↑ +++ asta este problema [dumneavoastră. (CLRVAN 2013: 268).

(22) GF: domnu' boureanu ↑ ++ spunea că n-a făcut afaceri cu statu'. +++ cu ↑ ++ sece topănel serele ↑ + a făcut afaceri cu statu'. ++ profile de plastic pentru săli de sport. +++ închid paranteza ↑ + vă rog [să continuați.

CB: îmi pare rău ↑ + doamnă [scumpă ↑ +

GF: vă rog ↑] + domnu' orban ↑ să vă [continuați ↑ + î: ↑ ++ ideea.

CB: *deci* noi vindem niște profile. +++ e un [material

GF: da ↑] ++ n-ați făcut niciodată afaceri cu statu' ↑ +++ ați ajuns milionar ↑ ++ muncind din [greu. (CLRVAN 2013: 269).

În exemplele (17), (18), (19), (20), (21) și (22), invitații dezbaterii politice televizate *Știrea Zilei*, Cristian Boureanu, om politic, Ludovic Orban, om politic, și Liviu Dragnea, om politic, împreună cu moderatoarea emisiunii, Gabriela Vrânceanu Firea, folosesc, în calitate de „marcă de solicitare a rolului de locutor” (Merlan 2002: 100), și, *deci*, în calitate de „marcă a schimbării rolului conversațional” (Hoarță Cărăușu 2006: 139), conjuncția *deci*.

(23) LC: asta ↑ + nu știu + dacă-i chiar așa ↑ ++

MC: eu vă mărturisesc ++ punctul meu de vedere ↑

LC: [știți=

MC: =*deci*

LC: că o actriță de la gatri ++ unde am [fost

MC: director] = (CLRV 2023: 105, 18-23).

În cadrul interacțiunii verbale dintre moderatoarea emisiunii *Nocturne*, Marina Constantinescu, și regizorul Liviu Ciulei, din exemplul (23), marca pragmatic-discursivă *deci* este o marcă de solicitare a rolului de locutor.

(24) E: ha + ha [ei ↑ abia ați venit ↑ <râde> la noi nu faceți playback ↑ la noi cântați ↑

P: ei ↑ am cântat ↑ uite când am avut și ghinionul ăsta să ++ alunec acum ++ vreo opt luni și ceva ++ și la spitalul unde m-a internat ↑ + la colentina + ↑ și pe urmă pentru recuperare la ana aslan ++ le cântam ↑ și le-a plăcut ↑

E: *deci* ce-ați adus ↑ în discuție accidentul ↑ așa cum ați adus și vârsta ↑ văd că aveți harul ăsta ↑ să atacați direct ↑ subiectele sensibile ↑

P: ha ↑ <zâmbește> = (CLRV 2023: 125, 29-34).

În exemplul (24), în cadrul emisiunii *Profesioniștii*, moderatoarea Eugenia Vodă, critic de film și realizator TV, utilizează în interacțiunea verbală

dintre ea și Gică Petrescu, cântăreț celebru, marca pragmatic-discursivă *deci*, pentru a solicita rolul de locutor.

(25) B: <Î da:>. da da da. exact.da.
A: nu știu. n-am o imagini acuma↓ o reprezentari clară a locației↓ ca să-mi dau seama↑ pe unde îi↓ da`↑
B: *deci* exact hotelu` UNIREA↑ faci parti din hotel unirea↓ jos unde↑ unde\_a fost xs-u`↑ discoteca?
A: îhm. îhm. (CLR VAN 2013: 210).

(26) A: au de toate.da. (*râde*)
B: mda ↓
A: da: ↑
B:îmm↑ asta-i oti.
A: *deci*<R cam așa la tini>. di ieșit↑ <R ai mai ieșit>?
B: băi + doar așa ↑ lejer ↓ da` nu ↓
A: măcar de-o plimbare ↑ de-o cafea ceva?" (CLR VAN 2013: 212).

(27) „A: și bursa pe an ↑ este de șapti sute de euro:. în banii ăștia ++ îmm intrând cazarea↑ mâncarea↑e t c. e destul de bună.
B: *deci* s_asi gurî: ↑ +
A: da.
B: s_asi gurî totu` pe: lună. (CLR VAN 2013: 218).

În exemplele (25), (26) și (27), într-o discuție telefonică între două prietene, una dintre acestea folosește marca-pragmatic-discursivă *deci*, pentru a solicita rolul de locutor și a prelua replica, cu alte cuvinte, pentru solicitarea schimbării rolului conversațional.

2.2. Conjuncția *deci* – marcă de apărare a rolului de locutor (Merlan, 2002: 100)

O tehnică de păstrare a cuvântului este folosirea de către locutorul în curs a „mărcilor pragmatice menținătoare ale replicii” (t.n.) („*riempitivi*”) (Bazzanella 1995: 232), care sunt utilizate pentru a păstra cuvântul, indicând „dificultatea planificării, tipică vorbirii spontane” (t.n.) (Bazzanella 1995: 232). Poate fi folosită, în acest sens, marca *verbală* pragmatic-discursivă *deci*:

(28) MC: poate ++ că prea mult↑ ++ a fost exercițiul unui da↑ ++ și ++ cumva extrema↑
MI: nu e cazul↑ ++ nu a spus altcineva↑ ++ în locul nostru↑ ++ am fost practic ++ omiși↑ ++ înțelegi ++ ca persoane↑ ++ ca indivizi↑ ++ ca destine↑ ++ am fost omiși↑ ++ o perioadă lungă de timp↑ acest ++ cum să spun ++ siajul↑ acestei omisiuni↑ ++ continuă și astăzi↑ încă↑ ++ nu ne vine↑ ++ să credem↑ ++ că putem ++ să fim↑ ++ cei care își asumă↑ ce spun↑ ++ înțelegi↑ ++ ce zic eu↑ ++ e ++
MC: da. *deci* ++ problema↑ ++
MI: e ++ uneori comică↑ +++ pentru că [găsești=
MC: =poate să fie] (CLR V 2023: 100, 111-119).

În exemplul (28), realizatoarea emisiunii *Nocturne*, Marina Constantinescu, critic de teatru și film, utilizează marca pragmatic-discursivă *deci*, pentru a-și păstra cuvântul în cadrul interacțiunii verbale dintre ea și

actorul Marcel Iureș, pentru a continua replica „poate ++ că prea mult↑ ++ a fost exercițiul unui da↑ ++ și ++ cumva extrema↑”.

Concluzii

Ne-am propus, în studiul nostru, să demonstrăm faptul că se poate vorbi, în cazul mărcii pragmatic-discursive *deci*, despre „polifuncționalismul expresiei” (GALR II 2005: 833) acestei mărci. Astfel, în cadrul exemplelor excerptate din corpusurile de limbă română vorbită nedialectală Luminița Hoarță Căraușu (coordonator), *Limba română vorbită. Corpus și studii lingvistice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2023 și Luminița Hoarță Căraușu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013, marca pragmatic-discursivă *deci* are următoarele funcții și subfuncții pragmatic-discursive:

1. **marcă pragmatic-discursivă de structurare discursivă**, cu subfuncțiile: 1.1. *marcă a inițierii conversației*, 1.2. *marcă de menținere a dialogului*, 1.3. *marcă a încheierii unui dialog*, 1.4. *marcă de relaționare a mesajului în curs cu discursul anterior*.
2. **marcă a rândului la cuvânt**, cu subfuncțiile 2.1. *marcă de solicitare a rolului de locutor* și 2.2. *marcă de apărare a rolului de locutor*.

BIBLIOGRAFIE

Surse:

- CLRV 2023: Luminița Hoarță Căraușu, (coordonator), *Limba română vorbită. Corpus și studii lingvistice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- CLRVAN 2013: Luminița Hoarță Căraușu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

Bibliografie generală:

- Bazzanella 1995: Carla Bazzanella, “I segnali discorsivi”, în L. Renzi, *Grande grammatica italiana di consultazione*, Bologna: Il Mulino.
- DȘL 1997: Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar general de științe ale limbajului*, București, Editura Științifică.
- GALR 2005 II: *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, *Enunțul*, București, Editura Academiei.
- Hoarță Căraușu 2006: Luminița Hoarță Căraușu, „Mărci ale schimbării rolului conversațional în limba română vorbită actuală”, în volumul Simpozionului Internațional *Identitatea culturală românească în contextul integrării europene*, Iași, Editura Alfa, pp. 139-148.
- Hoarță Căraușu 2022a: Luminița Hoarță Căraușu, „Mărcile de structurare a discursului în situație de interacțiune în discursul televizual românesc actual”, în *Analele Universității Dunărea de Jos din Galați*, Fascicula XXIV, Anul XV, Nr. 1 (27), *Lexic comun, lexic specializat*, Actele colocviului *Lexic comun, lexic specializat*, cu tema, *Spații pragmatico-discursive în interpretarea textelor artistice și non-artistice. In memoriam Stelian Dumistrăcel*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, ISSN 1844-9476, pp. 56-67.
- Hoarță Căraușu 2022b: Luminița Hoarță Căraușu, „Mărcile rândului la cuvânt în discursul televizual românesc actual”, în revista *Meridian critic*, Tomul XLI, Special Issue, pp. 209-225.
- Koch, Österreicher 2011: Peter Koch și Wulf Österreicher, *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch*, Berlin/New York, Walter de Gruyter.

- Lichem 1981: Klaus Lichem, "Bemerkungen zu den Gliederungssignalen im gesprochenen Italienisch", în Ch. Schwarze, *Italienische Sprachwissenschaft*, Tübingen, Narr.
- Merlan 2002: Aurelia Merlan, „Mărcile interactive și funcțiile lor în dialog”, în Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă, *Limba română în Moldova istorică*, vol. 1. Leipzig, Leipziger Universitätsverlag, pp. 92-105.
- Stati 1986: Sorin Stati, „Connettivi interfrasali e coerenza pragmatica”, în K. Lichem, Edith Mara, Susanne Knaller, *Aspetti dela Sintassi dell'italiano contemporaneo*, Tübingen, Narr.
- Stati 1990: Sorin Stati, *Le transphrastique*, Paris, Presses Universitaires de France.

